СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 283. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 5. грудня, 1924. VOL. XXXII. No. 283. Jersey City, N. J., Friday, December 5, 1924. THREE CENTS

Письмо президента до конґресу

ВАШИНҐТОН, 3. грудня. — Президент Кулидж вислав, як се від давна тут водиться, на відкритте конґресових палат письмо про законодатні потреби краю.

Сьогорічне письмо, видно, було написане лишень на те, щоби був виконаний звичай. Президент у ньому майже не робить ніякої пропозиції. Він певно рахується з тим, що сесія конґресу буде тревати дуже коротко й на ній не буде можна буде багато зробити. Кромі сього він певно числиться з великим числом своїх противників, яких не буде на сесії слідуючого конґресу.

Подавши в сьому письмі перегляд стану краю, президент підчеркує лишень дві законодатні справи. Наперед треба завести ощадности в урядованню, і лишень після сього мірити обниження податків. Він противиться далі відкликанню воєнних довгів та приступленню Злучених Держав до Ліґи Народів, а заявляється за се за виступом проти війни.

КОНҐРЕС БЕРЕТЬСЯ ДО РОБОТИ.

ВАШИНҐТОН, 3. грудня. — Зараз по прочитанню письма президента Кулиджа про потрібну законодатну працю, одна й друга палата конґресу взялися до роботи.

Сенат почав розглядати питанне винайму федеральних фабрик на Масел Шовлс, а палата послів закон про добуття гроша для міністерства внутрішних справ.

СУД ПРО ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН.

ВАШИНҐТОН, 3. грудня. — Федеральний суд розглядав нині питанне, чи податковий закон, який дозваляє цікавим дивитися до податкових книг, кілько платять податку його знакомі, годиться з конституцією. Суд признав закон за обовязуючий.

РАДЯТЬСЯ НАД ВІДЛОЖЕННЄМ СПЛАТИ ФРАНЦУСЬКИХ ДОВГІВ.

ВАШИНҐТОН, 3. грудня. — Французький амбасадор Жісеран відбув ряд конференцій з Мелоном, секретарем скарбу, в справі відложення сплати французьких воєнних довгів, що виносять понад 4 міліярди долярів.

ПЕРЕСИЛАЮТЬ ВОЗДУХОМ ПИСЬМО.

БОСТОН, Месечусетс, 4. грудня. — Американський винаходчик Дженкинс робив нині спроби з пересиланнєм фотоґрафії при помочи бездротного телеґрафу.

Для перщої спроби вжито письма японського амбасадора Иошіди, котре переслано з Вашинґтону до Бостону. Пересилка була зовсім вірна. Кажуть, що винахід Дженкинса має більшу будучність, як анґлійський винахід, при помочи котрого пересилано недавно фотоґрафії людий з Анґлії до Америки.

„ПЕРЕДВОЄННА ДЕШЕВИНА НЕ ВЕРНЕ".

БОЛТИМОР, 3. грудня. — Підчас росправи над таксами за телефон, яка ведеться перед комісією публичної служби, виступав яко свідок др. Я. Голендер, професор економії на університеті Джана Гапкинса, та говорив, що вартість (купна сила) доляра зменчилася від початку війни на 50 процент та що він певно ніколи вже не відзискає своєї давної вартости.

ЮНІЯ ВИКИДАЄ СТРАЙКАРІВ.

СКРЕНТОН, Па, 3. грудня. — Майнерська юнія відкликала чартери 10 своїх відділів у Питстоні, котрих члени вийшли на страйк, непризнаний майнерською юнією. Причиною викинення є непослух для приказу орґанізації вертати до роботи.

Страйк почався який тиждень тому назад. Майнери подали за причину страйку вперте відкидуванне їх зажалень компанією. Майнери зарядили голосованне й вийшли на страйк, хоча заряди юній противилися сьому. Уряд майнерської юнії заявив, що страйкарі нарушили своїм страйком умову з підприємцями та приказав їм вертати до праці. Страйкарі приказу не послухали, і наслідком сього непослуху є тепер завішенне чартерів 10 юнійних відділів. Уряд компанії каже, що вони не будуть переговорювати з майнерами, поки вони не вернуть до роботи.

На страйк вийшли робітники Пенсилвенійської Вуглевої Компанії в числі коло 12,000. За ними пішли робітники 2 шибів підприємства Лігай енд Вилкс Баре Ковл Ко. числом 1,000, але ся компанія вже навязала переговори з робітниками в справі полагоди їх зажалень.

На зборах страйкарів з копальні Андержуда, що відбувалася в Олифанті, прийшло до бійки, коли страйкарі відкрили на зборах людину, яка не мала там права бути. Сей чоловік вийшов зі зборів з тяжкими побоями та зломаною рукою.

СУДДЯ НЕ ХОЧЕ СУДИТИ ПРИЯТЕЛЯ.

САН ФРАНЦИСКО, Каліфорнія, 3. грудня. — Коли перед суддю Джана Партриджа поставлено справу Дениса Гіґерті, 88-літного старця, обжалованого за безправну торговлю горівкою, суддя відослав справу до другого судді, кажучи, що він не може судити свого приятеля, до котрого коршми він заходив, будучи ще студентом Каліфорнійського Університету.

СМЕРТЬ 5 ЛЮДИЙ В ОГНИ.

ДІТРОЙТ, Мишиґен, 3. грудня. — Підміський поїзд, зложений з двох возів, ударив на перехрестю об переїзджаючий тягаровий автомобіль, наладований терпентиною, запалив її та сам станув в огни. В ньому згоріло 5 людий; 2 мущини, 2 жінки та 5-літний хлопчина. Майже ніхто з пасажирів не вийшов без поважних попарень.

У МЕКСИКУ СПОКІЙ.

МЕКСИКО, 3. грудня. — Американські делеґати й гості на інавгурації мексиканського президента Каєса згідно заявляють, що в Мексику панує спокій та що новий уряд має досить сили, щоби здушити всяке повстанне, яке моглоб лишень вибухнути.

ДЕМОКРАТИ ПРОТИ КУЛИДЖА.

Вашинґтон, 3. грудня — Демократичні сенатори й конґрес мени стали критикувати буджетове предложення президента Кулиджа.

Вони кажуть межи инчим, що Кулидж називає ощадністю 59 міліонів долярів, які повинно заплатити на пенсії та бонус для ветеранів.

ЧОМУ ГАРМАТИ ТРІСКАЮТЬ.

Вашинґтон, 4. грудня. — Один федеральний арсенал став уживати до розсліду солідности виливу гармат лучів „Ікс", яких досі вживано головно в медицині для розсліджения чужих тіл Військові інжінери кажуть, що сим способом можна викрити дуже важні хиби в дулах гармат, через які сі гармати часто тріскають підчас вистрілу.

ТОВАРИСТВО ДОПОМОГИ СТУДЕНТАМ.

В Харкові відбулися, дня 4. жовтня оснувательські збори збори Всеукраїнського Товариства допомоги пролетарському студенству, при участи 250 запрошених. Доклад при матеріяльне становище студенства вилоґоолосив Уґаров. По відомостям докладу, на Україні є тепер 50.230 студентів з них 40 прц. робітників і селян. Члени професіональних спілок серед студентства становлять 64 прц. Держава дає для студентів 15.600 стипенгій, в розмірі 18 рублув кожна (місячно чи річно?) Студенство дуже бідує. В спільних мешканнях (інтернатах) є приміщення на 8.000 студентів. Безплатні обіди видається тільки 2.000 студентам. Тяжкий матеріяльний стан студенства дуже кепсько відбивається на його здоровлі. В Одеві 28 прц. всіх студентів хорі на сухоти, а в Харкові таких хорих є 24 прц. Збори ухвалили оснувати товариство опомоги студинтам. при чім представники деяких інституцій тут же декляровали вкладки на допомогу, як н.пр. представник Ц. К. незаможних селян — 50 рублів. представник Всеукр. Ради Нар. Господарства — 1000 рублів.

УКРАЇНСЬКИЙ НАДДНІПРЯНСЬКИЙ ХОР В ГАЛИЧИНІ.

Львівське Діло пише:

Недавно дав ряд концертів по ріжних містах нашого краю український хор Дмитра Котка, який відразу захопив й очарував слухачів незвичайно гарним високо мистецьким виконанням української пісні. Хор досі побував у Пермищлі, Новім Самборі Дрогобичі, Бориславі, Стрию. Скрізь збирав заслужені лаври. Доказом великого успіху хору є факт, що майже в кожному місці громадянство не вдоволялося одним виступом, а запрошувало хор ще раз на два три концерти. І цей успіх здобував хор, не зважаючи на те що досі був цілком не знаний у Галичині й ніякої реклями не мав. З огляду на те, що у нас ніхто майже не знає про хор, варто сказати про нього пару слів. Отже складається він зі старшини та урядовців У.Н.Р. в числі 16 осіб під управою талановитого диріґента композитора Д. Котка. Зорґанізувався він ще в 1921 р. в таборі інтернованих у Стрілковій і з того часу протягом трох років виступав на Поморю. Познанці на гор. Шлеську скрізь викликуючи захоплення як свідчать про це репресії з місцевих польських та німецьких ґазет тепер хор дістав змогу виступати і в Галичині. На днях виступить хор з кількома концертами і в нас у Львові. Треба сподіватися, що все наше громадянство, а особливо ріжн товариства, надто спвочі та школи не минуть нагоди почути сей зразковий хор, що красою виконання української пісні наближається до славної капелі знаменитого Ол. Кошиця. Що повищі смова не бляґа не фантазія свідчить просто ентузіястична рецензія Б. Вахнянина в останньому числі перемиського „Українського Голосу, де між инчими читаємо авдиторія бенкетувала. Так заспіваного хору і так викінчених творів Перемишль ще не чув". — Зі Львова удасться хор на провінцію і думає обіхати всі важніщі міста нашого краю від Коломиї аж до Бродів.

ПРОСВІТНА СПРАВА НА ХАРКІВЩИНІ.

По всій харківській ґубернії є 1.011 шкіл соціяльного виховання в яких вчиться 116.000 дітей, що становить 30 проц. всіх дітей молодшого шкільного віку. Семилітних шкіл, які мають доступ до професійних шкіл дуже мало, переважають трохлітки, при чому на всі три ґзупи пересічно до 120 учнів припадає в більшости шкіл один учитель! В дитячих будинках утримується 6.700 дітей. Діточих садків є 14 у Харкові і 5 на провінції. Професійних шкіл є по пять ґуберній 112 а в них учиться 12.339 учеників. Неграмотних є по ґубернії 36.000. Школи соціяльного виховання українізовано на 66 прц. Професійні школи щойно починають українізацію.

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖВИДАТУ.

Державне видавництво України видало за час від першого жовтня 1923 до 1. вересня 1924 377 книжок, з того 209, або 55.4 прц., на українській мові переважно підручників для шкіл і популярно аґітаційних брошур. З 2,345.500 загального числа примірникв книжок на підручники припадає всього 1,433.500 примірників, на літературно артистичні видання припадає всього 30.000 прим., на природознавство 21.000 прим., на соціяльно економічні видання 21. 000 прим.

ІНСТИТУТИ НАРОДНОЇ ОСВІТИ НА УКРАЇНІ.

На 1. жовтня ц. р. є на Україні 12 інститутів народної освіти менше проти попереднього року на 75, а студентів — 7.084, менше проти попереднього року 3.682. На загальне число 683 професорів в інститутах Українців є 129 решта Росіяне і инш. Серед студентів Українці становлять 44 прц. минулого року 32 прц., росіяне 19 прц., минулого року 24 прц.. Жиди 30 прц., Під соціяльним оглядом студенти селяни становлять 26 прц.. минулого року 19. прц., члени професіональних спілок 42 прц. Партійних людей серед студентів, се зн. членів комуністичної партії, є всього 2 і пів проц., членів комітетів незаможників — 5.9 прц.

„Комуністичний переворот" в Естонії приготовляли прислані з Росії Москалі.

РИГА, столиця Латвії, 3. грудня. — З Ревалю, столиці Естонії, повідомляють, що між увязненими комуністами, які силкувались довершити державний переворот в Естонії, половина Москалі, котрі тому кілька днів приїхали з Москви і Петербурга. Друга половина се естонські комуністи, котрих Москалі притягнули до свого перевороту.

Москалі були такі певні, що сей переворот вдасться, що орган комуністів Правда вже 28-ого падолиста с. р. заповідав, що „Естонія буде свобідна дня 2-ого грудня с. р."

Большевицький ґенерал Буденний вже навіть зібрав був свою армію біля естонської границі, щоб на візванне „диктатури пролетаріяту Естонії" післати їй військо на поміч.

Естонські робітники і війско цілком не симпатизували з московськими заговірниками. Робітники працювали у фабриках весь час підчас боротьби на улицях з комуністами. Війско доразу поставилось вороже проти заговірників.

Усіх заговірників було до 200.

Вони убили кільканайцять осіб лише сим робом, що нападали несподівано безоружних.

В кадетській школі 50 московських заговірників напало вночі сплячих кадетів і убили трох хлопців у постелі, але коли прочі проснулись і вхопили за збрую, комуністи втікли.

ЗАСУД ЗАГОВІРНИКІВ.

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 3. грудня. — Естонський воєнний суд судив учера 17 большевицьких заговірників.

З них 7 засуджено на смерть і зараз розстріляно.

ЕГИПЕТСЬКИЙ КОРОЛЬ РОЗВЯЖЕ ПАРЛЯМЕНТ.

КАІРО, Египет, 3. грудня. — 113 послів египетського парляменту, приклонників уступившого премієра Заґлула паші, віднеслись до короля Фауда з прошеннєм, щоб негайно скликав парлямент для вирішення теперішньої крізи.

Кажуть, що король Фуад не скличе парляменту, а радше розвяже його, бо там більшість Заґлулістів.

Вибори нового парляменту відбулися би за два місяці.

Наслідком сеї крізи теперішній премієр Зівар паша хоче уступити зі свого становища.

МЕКДАНЕЛД ПРОВІДНИКОМ СВОЄЇ ҐРУПИ.

ЛОНДОН, 3. грудня. — Ґрупа послів Партії Праці в анґлійському парляменті вибрала своїм провідником бувшого премієра Джеймса Ремсея Мекданелда.

ОБІЗДИТЬ ЕВРОПУ.

ШЕРБУРҐ, Франція, 3. грудня. — Сюди прибув з Анґлії президент Дрляндії Косґрейв.

Він буде у Франції, Бельґії, Голяндії, Німеччині, Швайцарії, Дталії й Еспанії. Його подорож неофіціяльна.

ВИМІНА ГОРОЖАН.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 3. грудня. — Туреччина повідомила сьогодня Ліґу Народів, що прийме рішенець Постійного Суду Міжнародньої Справедливости в Газі у справі виміни горожан з Грецією. Досі Туреччина вислала майже всіх Греків зі свого краю, а Греція зі свого Турків, одначе є жалоби, що через надто точне виконанне сеї постанови викинене населенне потерпіло дуже великі шкоди і тому деякі грецькі купці роблять заходи, щоби невеличке число Греків могло остатися в Туреччині.

ПОЗИЧКА ДЛЯ ВИГНАНЦІВ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 3. грудня. — Греція повідомила Ліґу Народів, шо робить заходи в Лондоні о позичку в сумі $50,000,000 на ратунок для грецьких родин, яких Туреччина прогнала поза свої границі, і яким Греція дала захист.

ПОХОРОН ПУЧЧІНІЯ.

МЕДІОЛЯН, Італія, 3. грудня. — Тут відбувся нині похорон славного італійського композитора Джіякомо Пуччіні.

ПРАВА АМЕРИКАНСЬКИХ ГОРОЖАН В ПАЛЕСТИНІ.

ЛОНДОН, 3. грудня. — Англійське правительство підписало нині умову, на основі якої признає американським горожанам такісамі права, які мають горожани держав, що належать до Ліґи Народів.

Сю умову мають ще потвердити законодатні збори обох умовних держав.

БОЛЬШЕВИЦЬКА АРМІЯ.

МОСКВА, 3. грудня. — Заступник комісаря війни Фрунзе, котрий тепер сповнює обовязки Троцького, заявив, що большевицький уряд зменьшив силу своєї армії до 562,000.

АВТОМОБІЛАМИ ЧЕРЕЗ ПУСТИНЮ.

ПАРИЖ, 3. грудня. Французький фабрикант автомобілів Авре Сітроан оснував компанії, яка зачне від 1-ого січня 1925, постійну і правильну переправу автомобілами через пустиню Сагару в Африці.

Автомобілі заступлять дотеперішні каравани верблюдів.

СПОМИНИ МАСАРИКА.

ПРАГА, 30. падолиста. — Президент Чехо-Словаччини Тома Г. Масарик видав свої споминн з 1915 року, коли він плянував заграницею створенне чесько-словацької републики.

Дальша часть споминів містити-ме записки про його побут в Злучених Державах.

З його споминів виходить, що сповнились всі його пляни щодо створення чесько-словацької держави, кромі одного, а саме про створенне територіяльної сполуки між Чехо-Словаччиною і Юґославією.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДАР ДЛЯ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА" У ЛЬВОВІ

ДЕНЬ 8. ГРУДНЯ— ЦЕ ДЕНЬ, В ЯКОМУ ПО ДАВНЬОМУ ЗВИЧАЮ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД ГАЛИЦЬКОЇ ЗЕМЛІ СКЛАДАЄ ЖЕРТВИ ДЛЯ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА" У ЛЬВОВІ. ЧОМУ?

Бо в той день найстарше українське товариство Галицької України: „ПРОСВІТА" святкує рік-річно день свого народження.

Приносимо в той день в дарі жертви, бо „Просвіта" почавши від 1868-ого року, то є, через повних 56 літ гонить темноту, а ширить просвіту серед найширших народніх мас, підносить наш нарід культурно, а також і економічно, закладає читальні, крамниці і спілки та вчить нас зразкового господарства, промислу і ремесла.

„ПРОСВІТА" це так відоме і популярне серед нашого народа товариство, що злишним є переповідати тут історію її діяльности та її значіння.

„Просвіта" — це в першій мірі селянсько-народня інституція. За весь час свого істнування мала вона на оці в першу чергу долю нашого селянина, якого старалась пінести культурно і економічно. Тому й не диво, що селянська маса оказувала весь час до „Просвіти" особлившу любов та привязання.

Мала вона ту любов в старім краю, але й не забула її взяти з собою, коли кидала Рідний Край і їхала сюди за далеке море.

Всі, що провели щасливі молодечі хвилі по наших сільських читальнях „Просвіти" в старім краю, коли там давали театральні вистави і концерти, коли читали писма з „Просвіти" та її гарні, цікаві і дуже хосенні книжки для народа, ті всі не забувають на „Просвіту" і тут за морем.

Минувшого року дістала „Просвіта" З АМЕРИКИ ОКОЛО 600 ЧЛЕНІВ і значну допомогу від наших орґанізацій та поодиноких людий. Це без сумніву гарна обява вдячности американських Українців супроти нашої найстаршої інституції, яка поклала так великі заслуги для нашого народу.

Але це ще далеко не всьо, що ми повинні зробити для „Просвіти". Особливо тепер, коли вона позбавлена всяких допомог, коли виставлена на тяжкі переслідування з боку ляцької влади і коли вона повинна нести як найбільшу поміч нашому народови в краю.

Тому кличемо до всього українського загалу в Америці, щоби в сьому році підпер ще дужше „Просвіту" та зложив в день її народин традиційний

ДАР „ПРОСВІТИ".

Дар цей призначений на народню освіту, на поширенне правдивої освіти між найширшими народніми масами. Нема в нас людини, яка не розуміла би ваги цеї справи. А коли її всі розуміють то й всі повинні її поперти. На знак, що нарід доцінює вагу того, що є взнесле і ідейне в своїх завданнях, а хосенне в наслідках.

ЗА ОБЄДНАННЄ УКР. ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:
о. В. Споліткевич, предс. др. Л. Мишуга, секр.

ПРИГАДКА: Членська вкладка до „Просвіти" виносить 2 дол. на рік. За се одержує кождий член календар і видання „Просвіти". Жертви і вкладки належить слати на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

МЕКСИКАНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ

На початку сього місяця відбулася в столиці Мексику інавґурація нового мексиканського президента Каеса.

Сей факт є небувалим вже хочби для сеї одної причини, що се по раз перший від сорока літ вступає на найвисший уряд Мексика президент, а не диктатор, людина, вибрана голосами, а не винесена там баґнетами темних жовнірів, йдучих сліпо за військовою клікою. Через сорок літ приятель стягав з уряду приятеля, диктатор скидав президента, а другий диктатор першого. Через сорок літ вояк або бандит значив більше, як робітник або селянин. Серед сорок літ великі земельні посідачі пробували на всі способи задержати поступ селян і робітників та вдержати в своїх руках ту владу, яку вони мали ще з часів, як горсточка авантурників з Еспанії завоювала могучу й цвитучу державу мексиканських Індіян, Астеків.

З вступленнем на президентуру в Мексику першого від сорока літ виборного президента Мексика покінчується в історії Мексика дуже важна епоха: Се були часи боротьби жмінки потомків еспанських панів проти тубильців, проти Мексиканців та потомків мішанців Мексиканців з Еспанцями. Часи боротьби мас проти жмінки диктаторів. Часи боротьби жмінки великих земельних посідачів проти широких мас, яких пани хотіли повернути в безправних рабів.

Ся боротьба отсе зближається до кінця. Завдяки енерґічним заходам Обреґона й Каеса, його премієра та міністра внутрішних справ, вдалося наконець завести в Мексику який-такий лад і порядок, зробити можливими перші свобідні вибори та поставити на чолі уряду людину, вибрану голосами, а не баґнетами. Сим Мексико починає нову епоху своєї історії, історії свобідної країни. Сим Мексико, можна надіятися, скінчило свою революцію та ввійшло на дорогу мирного розвою.

Новий президент та його уряд буде певно мати богато трудностий до поборення. Серед населення, яке в своїй масі не вміє читати й писати, о клопіт не трудно, та ще як серед нього живе богато панів, які памятають на часи свого панування; та попів, які боролися проти уряду, та коли сусідні Злучені Держави дивляться з підозрінєм на президента Мексика, вибраного на програму робітничої партії. Маючи тільки внутрішних і зовнішних ворогів, новий уряд Мексика може очевидно легко найтися в тяжкім положенню.

Тепер саме заслугує на увагу також і се, що якраз тоді, коли Мексиканці, вибившися колись зпід еспанського панування, нині стають на власні ноги та витають першого виборного президента, в той самий час їх колишні пани, горді Еспанці, стогнуть в ярмі королівства та диктатури його премієра, котрий захопив в свої руки владу при помочи військового заговору. Маємо тут образ занепаду колишньої імперії Габсбурґів, в якій сонце ніколи не заходило, та образ відродження Мексика, що чотириста літ пало жертвою наїзду Еспанії. Горді пани світа зійшли на ґенеральських рабів, а колишні раби, завзято шукаючи дороги до свободи, стають свобідними людьми.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПРЕСА

Спостереження та уваги.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

IV.

Небіжку „Раду" я назвав щоденним альманахом, а не щоденною ґазетою. Якаж ріжниця між цими двома поняттями? Щоб читач мене краще зрозумів, я тут коротко окреслю ті **закони,** які панують в сучасній світовій журналістиці.

Душею сучасної ґазети є інформація. Сучасна газета, не учить, а нотує факти й розповідає про всякі події. Що правда факти й події подаються з певним освітленням, але, ні в одній модерній ґазеті те освітлення не відограє головної ролі.

Другим законом сучасної світової журналістики з **звязок з читачем.** Кожда модерна ґазета цілком ясно здає собі справу, для кого для якого круга читачів вона видається. Відповідно до цього підбирається, освітлюється й редаґується матеріял.

Покійна київська „Рада" обох цих законів не додержувала. Душею її була не інформація а навчанне. Вона не мала своеї інформації, а з чужої брала тільки аби-що Зате вона навчала, освітлювала й освідомлювала, а-то робила те, що повинна робити школа, книга, лекція.

Звязку з читачем „Рада" також не мала, бо не знала для кого видається. Себто, ми знали, що працюємо для **українського читача** але не числилися з тим, що українських читачів є **багато катеґорій.** Перш всього Українські читачі були неоднакові, що до свого освітного рівення. Далі вони ріжнились під зглядом **місця свого побуту:** сільський читач потребує иншої ґазети а міський знов иншої. Нарешті вони ріжнились під зглядо своїх економічних, господарських інтересів: у хлібороба, одні у робітника другі, в інтеліґента треті й т. д.

Упорядчики альманахів, тим і щасливі, що не потрібують ламати собі голови над подібними питаннями. Інформація їх не обходить, звязку з читачем їм непотрібно. Вони пишуть те, що їм самим подобається, що вони самі вважають корисним і потрібним. Потім вони випускають свої публікації в світ маючи тверду надію, що „хтось же прецінь купить". І дійсно на випадковий крам все знаходиться якийсь випадковий покупець.

Щоб іще виразнійше підкреслити, як мало „Рада" була газетою, я ще коротко опишу, як проходить **робочий. день** у редакції, якої небудь модерної неукраїнської газети. Не конче потрібно, щоб це була редакція париського „Тан", лондонських „Таймс", чи нюйорського часописного диволяда. Хай це буде редакція меншої часописи в меншім місті.

Між десятою та дванадцятою годиною ранку головний редактор й редактори всіх відділів перечитують усі ранішні часописи, по можливости й кілька закордонних, щоби скласти собі плян на черговий день. Редактор місцевого відділу сполучується тоді по телефону зі своїми співробітниками й дає їм інструкції на день: куди поїхати до кого піти, що описати, які „пропуски" залагодити. Редактор політичного відділу порозумівається зі своїми співробітниками, про. що вони мають сьогодня писати. Так робить редактор кожного відділу, **наперед,** укладаючи собі плян кампанії на черговий день.

У залежности від місцевих обставин і внутрішнього редакційного порядку відбуваються або не відбуваються щоденні збори всіх відповідальних редакційних робітників для для взаємного порозуміння що до чергової праці. Коли такі збори відбуваються то начальний редактор вислухує поодинокі пляни, змінює їх у залежности від своїх міркувань, доповнює, чи скорочує їх. Колиж яка редакція не має такого звичаю, то звязок між усіми відповідальними співробітниками підтримується через головного редактора по телефону.

Тоді починається сама праця. Зпочатку редактори перечитують справлюють, і дають до друку матеріял неактуальний. — кореспонденції, довші статті, огляд преси. Десь коло пятої шестої години починає надходити матеріял актуальний: хроніка місцева, телеграми, звіти про ріжні засідання й збори, розмови. Починає дзвонити у телефон, що сполучує редакцію з провінцією та закордоном. У всіх відділах робота кипить. Співробітники приходять і виходять, машинки стучать, олівці правлять і черкають телефони й дзвінки деренчат...

Ця горячка треває десь до десятої години вечера. Тоді вступає в свої права нічний редактор, або „випускаючий". Він приймає новий матеріял, що надходить у ночі, переглядає ввесь вже вискладений денний матеріял, обєднує все, ставить загальні наголовки, дає вступ й закінчення до більш цікавих звісток.

Нарешті приходить ‚верстка'. Це — особлива наука. Одні часописи верстаються так, щоб усі наголовки були на горі. Другі не люблять „переходів" з одної шпальти на тругу. Треті мають ще якісь свої примхи. Це все треба узглянити, а головне — треба якось дати собі раду з тою купою матеріялу, що не хоче влісти в число.

Робота кінчається коло четвертої години ночі, коли остання сторінка пішла вже в машину. Тоді нічна редакція йде спати, а через дві години свіжо надруковане число вже прибуває на залізничі двірці, щоб поспіти на ранні потяги..

Радянин.

ТЕЖ РОКОВИНИ

(Від власного кореспондента).

7-го минулого листопада всеросійська чекистія, або сов. влада в СССР, святкувала сьомі роковини свого панування над одуреним, обрабованим, закутим у червоні кайдани населенням б. Російської Імперії.

Не маю тут описувати весь той бучний тарарам, яким большевики люблять відзначати кожду свою урочистість, ні в чому що до сього не відружняючись від своїх царських попередників, а навпаки — ще в стократ переважуючи їх (народного добра не шкода!) не зазначувати му і тих зусиль, яких вжито комуністами инших европейських держав для належного прославлення своїх щедрих на народні гроші московських добродіїв, — сі вибухи комуністичного ентузіязму всюди в Европі з приводу московських роковин остільки мізерні й жалюгідні, як у „капіталістичної акули", так і у справжнього европейського робітника та еслянина, котрі такі ж далекі від комунізму, як дійсність від усесвітної революції.

Не говоритиму тут і про результати та здобутки московської жовтневої революції, бо се вже давно означено в двох словах: **диктатура над пролетаріятом.**

І коли до сеї коротенької характеристики московського пролетарського раю та додати ще характеристику взагалі комуністів, зроблену отверзішим після останніх анґлійських виборів до парляменту Р. Мекдоналдом і б. міністром його кабінету Клейнсом, а саме: „комуністи, які своєю політикою викликують реакцію, є більшими ворогами пролетаріяту, ніж конверватори", або. „комуністи є найлихійші вороги пролетаріяту", — то всякі инші підсумки переможених досягнені московського Червоного Жовтня будуть зайві. І коли московська демократія, що ліпше й глибше за всіх відчуває наслідки большевизму, пише про се „свято": **Сьогодня російська реакція—найжорстокійша, найбезглузднійша й найпідлійша з усіх, які тільки, коли небудь були, вступає у восьмий рік свого істнування",** — то кождий з нас, не вагаючись, підпишеться пі сими словами, промовляючи: так єсть!..

Хочу висловити лише кілька думок, що посідають мою голову завше, коли на далекій Україні нашій так само, як і в Московщині мусять справляти таке свято бузувірства, свято дикої радости на цвинтарі свободи, танець ката на свіжій могилі жертви його — чарівної любої полевої Царівни в золотистих промінях косах під казковим глибоким блакитним небом, прекрасної мрії, випеканої бездольним народом широких степів протягом століття і ще недавно на короткий час обернутої волею історії в дійсність незабутню.

Спить Вона скрівавлена,, кат скаче й гарчить від щастя перемоги, а ми...

Виттєм червивого пса лунають в ухах все частійші, хоч ще досі боязкі, міркування підтоптаного фізично й морально Українця-еміґранта, особливо з т.г з. „мартовських": „А може справді , ми той... помиляємось. Воно звичайно... Хто каже... не те, чогоб ми бажали, а всеж таки, що не говоріть... Академія і той... українізація.. „Дивишся на такого бідолаху і думаєш: та чого ти виправдуєшся? Їдь собі до них, — може й справді легше тобі буде, бож ми знаємо, що тебе непокоїть, — не дарма ти „мартовський"!

Не всі такі важкі і нерішучі з тих, хто почав хитатися. Є політики й високої марки. Се переважно з тих кому до дому не на Велику Україну, і котрим не скажем: чого ж ви ні їдете туди? Сі просто зачаровані українізацією, і переміна московського напису на поштовій скринці на український доводить їх до патріотичної гистерики й до осанни на адресу большевицької влади на Україні. Не можу без почуття огиди згадати недавнього вельми популярного в розхитанню еміґрантських колах анекдота (без перечно анеґдота!), котра в захопленню переказувалась по сто разів на день, як доказ того, як далеко пішла українізація. Річ у тім, що хтось десь написав, ніби одному поважному Москалеви в Київі, в пошт амті, коли він звернувся до урядовця по московськи, той відповів: „Я вас не розумію, говоріть по українському!" Оповідач звичайно додавав: „Ніщо не говоріть, а большевики —розумні люди. Вони знають що роблять, тому ніхто їх не поборе".

Чи можна ж не згодитися з таким арґументом, коли уявиш такими, як сі оповідачі зазначеного анекдота. Вони справді знають, що роблять **і для кого роблять** всю оту свою українізацію... скриньок!

І хочеться таким землячкам сказати: панове, поштова скринька і навіть українська Академія — вельми хорощі річи навіть тоді, коли припустити, що їх українізували большевики (хоч се суща брехня); але до якої тупости, мізерности, льокайства приниженння, треба дійти, щоб возхваляти большевиків за те, що вони дозволили вам на величезній території, з величезним населеннєм, з безмежними потребами сього населення в культурі, якою живе світ, — дозволили Академії й написи на поштових скриньках українською мовою! **За шість літ большевицького панування на Україні — Академія .Наук, основана ще перед їхнім наїздом і поштові скриньки з українським написом.** **Справді** здобутки большевицької революції, що по своїй кольосальности не мають прикладів в історії людства. Творчість плянетарна...

Але уявімо, мої панове, що з 1917 р., і до сього дня большевики додержали своєї обіцянки — „самопределеніе народов вплоть до отделеніе" — **і не прийшли окупантами на Україну.** А ми раді, що доскочили таки національної волі, не переставалиб і до сього дня працювати в своїй хаті. Як гадаєте, чи не створили б ми трохи більше, як Академія Наук та поштова скринка в Києві? Че не говорилиб ми тепер, озираючи наші досягнення на всіх теренах культурного, економічного й політичного життя українського словами нашого пророка:

„Ожили степи, озера, —
І не верстовії,
А вольнії, широкії,
Скрізь шляхи святії
Простелились; не знаходять
Тих шляхів владики,
А раби тими шляхами
Позіходились до купи,
Раді та веселі,
І пустиню опанували
Веселії села!"

А тепер при большевиках, ми що? В той час, як усі держа Европи бистро поступають після війни наперед у культурі і багацтві, ми під московсько-большевицькою владою маємо голод, пустиню, мовляв Шевченко, замкнені в собі понурі села і міста „повиті Жидовою". Академію з голодними академиками та скриньку, на котрій годилося б, замість звичайного поштового напису, дати дати більш відповідний: „Тут покоїться прах раби Божої — прекрасної України, збудженої в огні й окраденої та замордованої московським червоним катом".

Такі думки, замість осанни комуністичній владі у семі роковини її панування, видераються мені з голови і важкими та терпкими словами лягають на папір. Ширше й докладнійше розвинути їх даю тим нашим землякам на еміґрації, котрі приходять у захват од усякого большевицького пуделка з українським написом.

С. Черкасенко.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ.

(За падолист, 1924).

I. ПРИХІД.

1) З перенесення з попереднього місяця		$288.84
2) Прихід в падолисті:		
а) Народній податок	$552.36	
б) Рідна Школа	950.69	
в) Ріжні	724.31	2,227.36
Разом		$2,516.20

II. РОЗХІД.

а) Висилка до краю:		
1) Рідна Школа	$1,000.00	
2) Боевий фонд	200.00	
3) Політичні вязні	200.00	
4) Інваліди	200.00	
5) Сиритські захисти	100.00	
6) Політична пропаґанда	100.00	
7) Реміснича бурса	50.00	
8) „Просвіта" у Львові	50.00	
9) Кошти пересилки і писм	25.50	1925.50
б) Платня секретаря		150.00
в) Рент		25.00
г) Телефон за два місяці		10.90
д) Друки і марки		18.00
е) Кошти дороги предсідателя на Конґрес і місячне засіданне		22.00
і) Кошти екзекутиви до Ню Йорку у справі Дому У. Н. К.		20.00
Разом		$2,171.40

III. ЗІСТАВЛЕННЄ:

Прихід в падолисті	$2,516.20
Розхід	2,171.40
Остається в касі з днем 30-го падолиста, 1924	$344.80

Обєднанне Укр. Орґанізацій в Америці.

АДРЕСА ОБЄДНАННЯ:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

Туди посилайте свій народній податок!

**Посилайте негайно і питайте всіх знакомих Українців, чи сповнили вже сей свій обовязок, чи заплатили національний
податок.**

ДОПИСИ.

ВУНСАККЕТ, Р. АЙ.

Збірка на Рідну Школу та інвалідів.

Наша громада не святкувала першого падолиста так, як святкували великі громади, але ми не забули за рідний край за рідних калік. Дня 2-ого падолиста відбувся мітинг товариства „Запорожської Січи" від. 206 У. Н. С. По збірці вкладок тов. кошовий Іван Затонський спімнув за рідний край, за рідних калік та візвав членів, щоби зложили жертву на інвалідів. Збіркою занялися М. Чагарин і Л. Самборський. Члени зложили $45 і 25 цнт. Ті гроші передано Комітетови несення помочи старому краєви, а Комітет переслав в цілости через Амерікан Експрес Ко. до Земельного Банку дня 8. падолиста. Також ми незабули за рідну школу. Дня 9. падолиста по Службі Божій о. Ковальський візвав парохіян аби зложили жертву на рідну школу і пішов з тацою та зібрав $24.00 і 8 цнт., а з мировання жертвував о. Ковальський 2.00 доляри, то разом $26.00 і 8 цнт. На хрестинах у д. Івана Затонського в честь малого Мирослава, на зазив кума д. А. Шевця гості зложили $17.00 і 35 цнт., на іменинах у д. Дмитра Ремінника, на зазив М. Чагарина гості зложили $5.50 цнт. Разом всіх гроший прийшло $48.93 цнт. Комітет доложив зі своєї каси $1.00, 7 цнт., що разом зробило $50.00. Крім того комітет оплатив посилку. Ті гроші зістали вислані дня 22. падолиста через Амерікен Експрес Ко. до Земельного Банку у Львові.

Наш місцевий комітет несення помочі краєви вже вислав сего року до краю на ріжні народні цілі близько чотири сотні, мимо того, що в нашій місцевости цілий рік безробіття. Але наша громада, для рідного краю, не знає безробіття, а дає кождий, хто що може. На тім місци, в імени рідного краю складаю щиру подяку всім жертводавцям і всім тим, котрі займалися збиранням тих жертв.

Стефан Лемішка,
предсідатель комітету.

БРУКЛИН, Н. Й.

Товариство Рідна Хата в Бруклині.

Заходом українського товариства Рідна Хата відбулось тут велике віче дня 16. падолиста с. р. в галі при 66 Норт 7-мій улиці.

Віче було заповіджене на год. 2. пополудни але з причини, що один з наших членів гром. Данило Канас попрощався із сим світом, богато громадян пішло віддати покійному останню прислугу і тому віче відбулось яку годину пізнійше.

Віче отворив голова товариства гром. Григорій Бардак. Він пояснив зібраним ціль віча а відтак попросив вічевиків вибрати провід віча. Вічевики вибрали одноголосно гром. Стефана Заблоцького на предсідателя, Івана Коптюка і Василя Саїва на секретарів.

Відтак предсідатель гром. Ст. Заблоцький заявив, що віче скликане в тій ціли, щоб уже раз положити конець усім покутним роздорам, а стати до спільної праці, аби здвигнути українську рідну хату в нашій місцевости, дальше заявив, що тут нема жадних назначених бесідників, але самі громадяни хай вискажуть свої думки в справі Рідної Хати. Всякі справи партійно-політичні та позамісцеві, казав він виключені з дискусиї. Відтак зголосились до голосу: гром. Іван Кравчук, Григорій Бардак, Теодор Цап, Петро Свідзінський, Андрій Бороха, і Бартків з Ню Йорку.

Перший забрав слово гром. Іван Кравчук, представляючи потребу Рідної Хати, і закликав громадян до активної праці для доверщення сеї цили.

Гром. Григорій Бардак казав: Я ніколи не думав, аби найшлись такі люди, котрі були-б противні сій роботі, і здається, що нема, бо кождий годиться і підпирає роботу товариства Рідна Хата, але є покутні противники, незадоволені з декотрих урядників або із статута, але жаден не вийде явно і не скаже, що йому тут не ясно. Я кличу всіх до спільної праці. Хто Вам не милий з членів уряду, усуньти його, правила поправити, а роботу робити.

Гром. Теодор Цап, казав, що згадана організація дуже потрібна, але що заявив, що він єсть від української робітничої організації. Добре було-б казав, щоб Рідна Хата порозумілася з їх організацією, щоб разом можна працювати.

Гром. Петро Свідзінський, казав: Я уважаю, що кождий відчуває нашу кризу в тій місцевости. Не маємо нічого цілком нічого, ані галі ані школи. Я кличу до всіх громадян хай вступають в члени товариства Рідна Хата, а скоро здійсниться наш плян.

Гром. Бартків казав: Я уважаю, що бруклинські громадяни в добрім напрямі поступають, бо кождий знає, що еміграція осілась на своїх місцях. Громада, так як родина мусить мати свою хату, але хай гром. уважають в таким ділі.

Гром. Андрій Бороха закликав усіх до спільної праці, щоб ані одного бруклинського українського громадянина не бракло в рядах товариства Рідна Хата, котре дуже добре поступає; організує членів, а притім збирає фонди на сю ціль, а коли буде все громадянство зорганізоване, тоді ми собі можемо зробити уділи, як буде потреба вимагати.

Дальше забрав слово др. Василь Борак і Михайло Радик з Ню Йорку, котрі висказали що бруклинські громадяни досить добре поступають і хай поступають дальше в тих самих напрямах.

Відповідаючи бесідникам гром. Т. Цар заявив, що він від українських робітничих організацій в Брукліні.

До товариства Рідна Хата входить шість найстарших і найсильніших товариств і братств, в яких є 200 членів. На Рідну Хату вже зібрано около $5,000 добровільного гроша і робота іде тепер жваво вперед.

При закінченню роздавано картки із зазивом вступати в члени товариства Рідна Хата. Вписалось 17 нових членів та зложили $60 на зелізничий фонд, а 75 декларовано на ту саму ціль.

Віче ухвалило, щоб товариство Рідна Хата поступало в тих самих напрямах на дальше і вічевики розійшлись спокійно домів.

Вічеві секретарі.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Український Клюб Поступовий, від. 70, повідомляе всіх своїх членів, котрі еще невирівнали своїх належитостий по конець с. р., щоби прибули на послідний місячний мітинг і вирівнали свої належитости так до товариства, як також до У. Н. Союза. Мітинг відбудеся в суботу, дня 6-го грудня с. р. о год. 7. вечером в гали Народного Дому під ч. 72 Моріс стр. Пригадується всім членам, щоби постаралися приєднати своїх кревних та знакомих в члени Товариства і У. Н. Союза, бо це є послідний місяць, що принимається без вступного так до товариства як і до У. Н. Союза. Хто з членів постарається о нових кандидатів, той дістане нагороду від У. Н. Союза, а також покажеться, що він є працьовитий для свого товариства, бо дбає про розвій товариства. Хто зорганізує більше число нових кандидатів? Кождий член повинен вписати свою жену і діти до У. Н. Союза. Памятайте на непредвиджені випадки. — Антін Онисик, секр.

СПРАВА КОРДОНІВ СОВЄТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

(З львівського „Діла").

Українська Соціялістична Радянська Республика істнує вже кілька літ, а все одно до тепер остається там невирішеною справа її північних, північно західних і полудневo східних кордонів. Не можна вправді твердити, щоби про цю справу не думали, відповідальні державні установи України, та не можна також не підкреслити обставини надто вже повільного, а подекуди й недбалого її трактування.

Зі статті секретаря ВЦВК-ту. А. Буценка, поміщеної в харківських „Вістях" (ч. 248. з дня 30. 10.), довідуємося, що на підставі 8го Всеукраїнського зїзду Рад український радянський уряд дістав доручння полагодити остаточно справу кордонів. Тойже зізд визначив також окремих представників до міжнародної комісії, що розглядала ці справи. Перша нарада тої міжнародної комісії відбулася 1. липня ц. р. На тій нараді виступив один з представників УСРР, з пропозицією, щоби до УСРР. прилучити деякі частини Курської Вороніжської та Брянської губерній.

Докладно запроектував представник УСРР прилучити до України: частину Путивльського, Рильського, Суджанського, Обоянського, Корочанського, та Ново-Оскольського повітів, у цілости Гайворонський і Білгородський, повіти Курської куберні; частину Острогожського, Павловського, Калачовського, повітів і в цілости Валуйський, Росошський і Богучарський повіти вороніжської губернії; цілу семинівську волость Нозибківського повіту, гомельської губернії, кілька сіл Трубчівського і Сівського повітів Брянської губернії.

Вся намічена територія виносить коло 35.000 квадратових верстов з 2 міліонами населення.

Між мотивами прилучення названих частин до України є мотиви етнографічного і економічного характеру а понадто принціпи самоозначення. Перш за все само населення тих округів виявляло від давно і тепер виявляє охоту прилучитися до України. Далі дуже важним є мотив етнографічний на тих територіях відсоток Українців доходить від 51 — 97, а на території Валуйського і Калачовського повітів Вороніжської губернії відсоток Українців хитається між 85—88, доходячих в окремих випадках до 100 прц. Далі незаперечним є той факт, що названі території мають економічне та культурне тяготіння до УСРР а з окрема до її столиці тХаркова. Інтереси цукрової промисловости дуже промовляють за тим, щоби пересунути український кордон. —iєї зміни вимагає також український цукровий трест.

Міжсоюзн кордонна комісія приняла український проект до відома з одним застереженням. Вона рішила перед остаточним вирішенням цієї справи передати український проект для обговорення місцевим органам РФСР і УСРР, почавши від волостних виконкомів а скінчивши на губерніяльних. Добувши таким чином безпосередньо інформацію про бажання самого населення, комісія передасть проект на затвердження Центральних видавничих комітетів заінтересованих республик.

Так представляється фактичний бік справи з північним та північно-східними кордонами УСРР. Нічого не згадує А. Буценко про те, що сталося з **кордонами УСРР на полудневому Сході.** Там справа була поставлена дещо інакше, бо союз полудневo східних областей намагався відірвати від України дві вугільно-промислові округи з донецького байсену. Нам відомо, що деякі впливові українські радянські кола опиралися цьому поділові промислового байсену. ВЦВК вибрав навіть окремих представників, що мали зі заінтересованими сумежних автономних областей полагодити цю справу та остаточно доля тих „спірних" округів по нинішний день нам не відома. Відома нам теж обставина, що були між компетентними чинниками української влади і такі погляди, які погоджувалися з відорванем від України тих округ , хоч економічні мотиви промовляли проти цього.

ПІД РУМУНСЬКИМ ЧОБОТОМ.

Репресії в краю й солодкі слова за кордоном — Безсильність румунізаційних заходів. — Насилування історії минулого, як аргумент денаціоналізації. — Новий стиль в церкві — Смерть украйножера.

„Зоря", незалежна й тепер едина українська часопись (тижневик) на Буковині, пише в 32 і 33 числі про деякі справи, з яких хочемо познайомити й наших читачів, тим більше, що й сусіди примінюють до українського народу ті самі методи винародовлення.

Під написом проти „Протикультурний похід" читаємо, що в румунії, не зважаючи на приняті державою міжнародні зобовязання що-до національних меншостей, всі партії від найлівійшого напрямку до найправійшого завзялися викоринити національні меншости цілком одночасно оббріхуючи світ (як от мін. загр. справ Дука), що Румунія мовляв виконує всі обовязки супроти нац. меншостий, що Українці мають усюди свої школи і т. п. „Зоря" не боїться зрумунщення селянських мас, і навпаки сподіється зукраїнщення румунських зайдів і їхніх дітей, не вважаючи на те, що по українських селах заводить румунські школи, в яких овсім не вчать української мови, не лише відбудуже українських селян, міщан і робітників від ромунської інтелігенції, яка не мае н них впливу, тому що вони матеріяльно незалежні. Тому „Зоря" радить буковинським Українцям кидати урядові посади, не шукати ярма в румунських урядах, а держатися незалежного хліба хочби навіть в рядах ремісників і робітників. Навіть Румуни вже бачать, що без торговлі й промислу і ремесла не матимуть твердині національної незалежности", бо досіль вони опирають свою силу не на культурности населення і матеріяльному упадку краю.

У другій статті „Насильство на українському народі" подає „Зоря" вістку, що румунський уряд радуиме ще біжучого року переводити кольонізацію Українських частин Буковини Румунами з південної частини краю розділюючи між них 500 гектарів найкращої землі в українських повітах, що належала досіль до православного релігійного фонду. Кождий осадник Румун одержить по 5 гекрів і гроші на будівлі й господ. інвентар. Посилають цих кольоністів в українські села, щоби вони стали „піонірам румунської культури на землі, що забрала була некультурна Австрія і щоби повернули зукраїнщених Волохів назад на лоно мами Румунії". Так пише про це газета „Глясуд Буковіней" і додає до цього цілу історичну розправу про те, що ціла Буковина була колись чисто волоською. Супроти того „Зоря" падає суперечні історичні докази навіть самого румунського історика проф Йорги; він каже у своїй історії румунського народу, що коли влада молдавських воєводів посувалася на схід, то „число руських бояр, які опинилися під тою владою, було таке значне, що вони могли переперти вибір свого племінника, Ю. Корятовича, на молдавський престіл. „Зоря" доказує далі, як то ніби українофільська Австрія більш, як сто років правила Буковиною в користь Румунів, а на шкоду Українців, бо аж під конець минулого століття почала була дуже помаленьку признавати й Українцям належні їм права. Тому, кінчить „Зоря" румунська кольонізація українських частин Буковини не є направою давнійшої кривди заподіяної Руманам Австрією, а брутальним насильством, що нарушує румунські закони, конституцію й мирсвий договір, та клявзулю про права меншостий. Але надармо бралися винародовлювати сорокміліоновий нарід культурнійші переможці, то не страшні нам румунські заходи. Взагалі українська преса під румунським чоботом визначається бадьорим тоном і вірить в побіду справедливости.

Новий стиль заведено в календарі православної церкви мунії від дня св. Параскеви, себ то 27. жовтня ц. р. Цікаво, чи не прийме ця зміна такий кінець у Польщі, де не хотів її приняти нарід.

Помер на Буковині між иншими провідник румунських консерватистів, др. Янку Фльондор, якого колись випер із лічичної арени пок. Василько. Аж по війні виринув Фльондор знов при окупації Буковини Румунами й став навіть міністром, але недовго був ним, бо з упадком консерватистів мусів уступити і цей заїлий ворог Українців.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Антін Лотоцький.

ТОДІ, ЯК ГАЛИЧ НА ГАЛИЧ НАПІТАЛА...

Нарис із 1340—1349 рр.

I.

Темінь залягла вже була вулиці Львова, як до одної з брам міста застукав комонник. Вийшов воротар і, тільки побачив подорожного, не гаючися відчинив ворота та велів спустити зводний міст.

— А, вітай, Петре! — звитав він подорожного, видно добрий знайомий був його. — Які новини привозиш нам із Володимира? Як там княжі йменини перейшли, десь дуже ґучні були?

— А були ґучні, як ніколи! повно були тих „гостей" із над Висли — був навіть їхній біскуп. Пили на княже здоровля, величали його та бажали йому многих літ.

— Ну, їм так і слід. Князь справді для них батько, а зате для нас то гірш вітчима.

— Та вже скінчилося... — сказав подорожний поволи, з притиском — скінчилося вже!

— Скінчилося?! Як це?! — здивувався воротар.

— А так, що князя Юрія не має вже в живих. І я саме їду з грамотою від дворецького Романа Біловолодича до тисяцького Дмитра, щоб узяв у свої руки владу та скликав раду бояр, що діяти.

— Князь Юрій не жиє?!! Як це склалося так нагло, та ще й під самі іменини!? Здоровісінький відїхав відсіля — дивувався воротар.

— Так воно в житті буває! Боярський мід князеві пошкодив. Розумієш?! Боярський мід! — відповів комонник.

— Боярський мід? Не розумію?! — здивувався воротар.

— Боже мій, який ти недогада, Семене! — скрикнув подорожний. — Видно, цей сніг, що присипав твоє волосся, не допускає вже в твою маківку світла. Бояре в часі пиру почастували князя таким медом, що він від його й заснув на віки. Чиж ти не сподівався цього, чи жаль тобі князя?

— І сподівався, сказати правду, і не жаль мені князя. Тай кому його жаль, хіба оцим зайдам голодранцям.

— О, їм його жаль, бо і їм не має що тут тепер діяти. У Володимирі ніодин не втік. Усі помандрували за своїм князем. І так скрізь буде.

— А буде, буде! — притакнув воротар. — Та оповідж же старому, як це склалося. Я, бачиш, хоч старий, та цікавий на такі вісти.

— Не „хоч старий", а тому, що старий! — засміявся комонник. — Та мені сьогодні ніколи, а то ще прийдеться будити тисяцького зі сну. Прощавай, завтра довідаєшся більше. На сьогодні хай буде з тебе доволі самої вістки.

— Бувай здоров! — сказав воротар, — замикаючи ворота.

А комонник поїхав чвалом вулицями в напрямі літнього замку й скоро опинився під його воротами та з усієї сили загримотів.

Ворота скоро відчинилися й небаром служба заповідала тисяцькому Дмитрові Детькові, що прибув із Володимира княжий тивун Петро Воєславич із важними грамотами від дворецького.

Тисяцький сидів саме із своєю сімею при вечері. Не величка була в його сімя, бо тільки жінка Оришка та 16-літня донечка Ганка. Тисяцький Дмитро Детько був ставної та кріпкої будови, рішучий із виду та зівсім не гордий.

Коли тивун увійшов і вклонився тисяцькому, його жінці й дочці, він попросив його сідати до столу.

— Ти з дороги, змучений — говорив тисяцький — та певно й зголоднів — покріпишся.

Тисячиха й метнулася зараз запоряджати, щоб дали вечерю для гостя.

Тивун подав тисяцькому грамоти, що їх привіз.

Тисяцький забрався до читання грамот, а тивун тимчасомзаспокоював голод. Так і видно було, що таки добре зголоднів, бо їв та не переривав собі.

Ганка зараз і вийшла з кімнати, а тисячиха ще остала. Аж коли гість зїв, а тисяцькій скінчив читати, вийшла й вона.

Тисяцькій із тивуном остали самі.

— Скінчилося! — сказав тисяцький до тивуна, коли відложив письмо.

— Так, скінчилося! — притакнув тивун.

— Оповідай-же, як це було? питав тисяцький.

І тивун почав оповідати:

— Ґучні були йменини. Володимирський замок був повний гостий. Князь сидів у престольній світлиці, окружений своїми земляками та гістьми з заходу. Між гістьми був і краківський біскуп. Приїхав, кажуть, старатися в князя о дозвіл на засновування нових кляшторів на землях галицько-волинського князівства для поширювання римської віри.

— Бодай так! Це для заселювання нашої землі своїми ксьондзами, щоб опісля легче її захопити! — замітив тисяцький.

— Князь мав навіть поробити біскупові важні обіцянки. Увесь час на пирі найбільш із ним говорив, голосно вихваляв римський обряд, а висмівав наш обряд і наші звичаї. Аж володимирський епископ прилюдно напімнув князя. Та князь нiщо собі не робив із його напімнень. Тоді боярин Левко анилкович устав і попрохав дозволу говорити.

„Князю й господине! — говорив він. — Приймав ти сьогодні привіти від усяких чужинців, приймиж їх і від нас бояр, бо виглядатиме, що ти не наш князь, а їхній, що ти не князь, не отчич цеї землі, а гість у нас! На знак, що так воно неє, випий, князю, отсю чашу меду, що її подаю тобі в імени всего боярства галицької й волинської землі". — Князь узяв із рук Данилковича чашу й держав її та вагувався пити чи не пити. — „Ти сам князю, не певний, чи ти наш князь, чи ні!" — сказав Левкович. А бояре враз закликали: „Пий, князю, коли ти наш!" А деякі грізно кричали: „Не наш він, ні, він князь отсих зайдів!" Постава бояр була щораз грізнійша. Князь поглянув по них і вже без вагання випив чару до дна. „Тепер я ваш князь?", спитав. „Тепер ти ні наш, ні їх", — закликав боярин Данилкович, — „тепер тобі час готовитися в дорогу на той світ!" Князь глянув остовпілим зором на Данилковича. „Що? — спитав, — що ти, боярине, говориш?!" — „А це, що твої години, князю, почислені! — закликав Данилкович грізно. — На дні цієї чари була твоя смерть!" — „Що, отруя? — закликав князь налякано. — Зрада, зрада!" — „Не зрада, князю а суд бояр! Зрадив ти нам і вірі нашій! Ти приняв нашу віру, обіцявся боронити її й нас, бути заступником нашим, а ти боронив віри чужинців, їх попирав, а нас і нашу віру понижав і топтав на кождому ступні! І судом бояр присуджено тобі смерть, а я виконавець волі бояр!" — „Гей, хто вірний мені, покарати цих зрадників!" — закликав князь і став шукати зором, хто стане на його приказ. Та ні один боярський меч не станув по княжому боці! Тільки княжий прибічник Болеслав Мешкович добув меча, та в цій хвилині двох бояр пробило його мечами. Це був неначе знак боярам! Вони кинулися на зайдів і вибили всіх до ноги. Був би й сам біскуп не вийшов ціло, та його захорщонив епископ володимирський...

Тисяцький Дмитро похилив голову, а по хвилі сказав:

. Заслужена кара для його, а однак, однак, я боюся, що це не добре сталося.

— Чому?! — спитав Петро Воєславич.

— Чому? Тому, що це готова бути вода на чужий млин. Ти тямиш! Я був проти вибору Болеслава Тройденовича на нашого князя. Я знав, що він отворить на стижір ворота в нашу землю своїм землякам і тому я всіми силами старався недопустити до цього.

— Ну, тепер уже кінець все-

— Ну, тепер уже кінець всему.

— Кінець, думаєш? А я думаю, що ні! Я думаю, що тепер жде нас велика проба наших сил, нашої єдности й згоди. Тиж знаєш, що Казимир краківський свояк Болеслава Тройденовича, а й угорський Людовик жде тільки нагоди, щоб посягнути по богату галицьку волость. Тепер вони покористуються смертю Болеслава Тройденовича й нападуть на нашу землю, щоб її загарбати собі.

— Значить, краще було оставити князя Юрія — сказав Петро.

— А так! Треба було тільки окружити його своїми людьми, не допустити до впливу чужинців, а головно йогож таки земляків з Польщі. Тоді не міг би був князь іти проти волі загалу, робити на його шкоду! А так ми самі усувалися від його й він майже змушений був окружатися чужинцями, хоч теж і рад був із цього, бо так думав, що вдасться йому зглуздати, присмирити гордість і буту та силу бояр, що вязали йому руки. Тому, кажу, не добре сталося, що сталося. Та сталося вже й тепер треба думати як вибристи з цього...

— Що нам діяти? — спитав стрівожено Петро.

— Що діяти! Згідно й одностайне стати в обороні волі й самостійности загроженої батьківщини. Тепер нехай не буде в нас ні боярина, ні смерда, ні закупа — а всі сини однієї землі, одного народа. Всі особисті, всі кастові справи мусимо відложити на бік, а стерегти як ока в голові однієї спільної справи: волі рідної країни!— сказав палко тисяцький.

А потім устав та сказав:

— Та нам уже час на спочинок! Ти заночуєш у мене Петре, розуміється.

(Дальше буде).